

ΔΗΜΟΤΙΚΟ
ΘΕΑΤΡΟ
ΠΕΙΡΑΙΑ

Η διάσωση ενός σπάνιου αρχιτεκτονικού μνημείου

Επιμέλεια: **ΦΡΟΣΩ ΚΑΒΑΛΑΡΗ**

Στα πλέον αξιόλογα μνημεία της δημιουργίας αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα του 19ου αιώνα ανήκει το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί το σημαντικότερο θεατρικό αρχιτεκτόνημα της νεότερης Ελλάδας. Στις μέρες μας πραγματοποιούνται εργασίες αποκατάστασης και εκσυγχρονισμού του, οι οποίες αναμένεται να ολοκληρωθούν στα μέσα του 2011.

Το συγκεκριμένο θέατρο σχεδιάστηκε ως ενιαίο αρχιτεκτονικό και διακοσμητικό σύνολο από τον αρχιτέκτονα του Δήμου Πειραιά Ι. Λαζαρίμο και κτίστηκε μεταξύ των ετών 1884 και 1895, με αναφορές στο νεοκλασικισμό της γαλλικής και γερμανικής παράδοσης.

Στη σύνθεσή του, εμπνευσμένη από το παρισινό θέατρο του Ωδείου, αναγνωρίζεται η ουσιαστική γνώση και η τεχνική του κατάρτιση σε βασικά θέματα σχεδιασμού ενός θεάτρου, όπως η διάρθρωση της αίθουσας, η διάταξη και ο εξοπλισμός της σκηνής, η διαμόρφωση χώρων κοινωνικού γοήτρου (φουαγιέ, καπνιστήριο) και οικονομικής αυτοδιαχείρισης του φορέα (καταστήματα ισογείου). Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στη σκηνή. Το μέγεθός της, σε σχέση με τα υπόλοιπα θέατρα της εποχής στην Ελλάδα, και τα ποιοτικά της χαρακτηριστικά (διάταξη, τεχνικά χαρακτηριστικά, εξοπλισμός), την καθιστούν ως ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της σκηνογραφίας στη χώρα μας.

Το 1980 το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά χαρακτηρίστηκε από το υπουργείο Πολιτισμού διατηρητέο μνημείο. Από τους μεγάλους σεισμούς του 1981 και του 1999 υπέστη σοβαρές ζημιές και χαρακτηρίστηκε ως επικίνδυνο ετοιμόρροπο.

Η Διεύθυνση Αναστήλωσης Νεωτέρων και Συγχρόνων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού, στο πλαίσιο των εργασιών αποκατάστασης και εκσυγχρονισμού του Δημοτικού Θεάτρου Πειραιά, προχώρησε στην πλήρη αποκάλυψη της παλαιάς σκηνής και του εξοπλισμού της, επιτρέποντας έτσι την αναγνώριση των ειδικών της χαρακτηριστικών, αλλά και την πλήρη τεκμηρίωση του πολύπλοκου τεχνικού εξοπλισμού της. Το έργο δημοπρατήθηκε το 2007, η σύμβαση με τη μειοδότηρια εταιρεία υπεγράφη το 2008 και αναμένεται να παραδοθεί προς λειτουργία στο Δήμο του Πειραιά τον Ιούλιο του 2011.

Πριν λίγες ημέρες πραγματοποιήθηκε σχετική αρχιτεκτονική έκθεση με τίτλο: «Deus Ex Machina. Η μαγεία της σκηνής του Δημοτικού Θεάτρου Πειραιά. Ένα επίτευγμα της τεχνολογίας των μηχανισμών σκηνής του 19ου αιώνα», ενώ στις 30 Οκτωβρίου 2009 έγινε ειδική εκδήλωση με θέμα: «Το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά. Παρελθόν, παρόν, μέλλον».

► **Μάριος Μιχαηλίδης,**
 αρχιτέκτων μηχανικός,
 προϊστάμενος του
 Τμήματος Έργων της
 Δ/σης Αναστήλωσης
 Νεωτέρων και
 Σύγχρονων Μνημείων
 του ΥΠΠΟ

Το σεισμικό γεγονός του Φλεβάρη του 1981 στην Αθήνα ήταν η αρχή της περιπέτειας της Δ/σης Αναστήλωσης Νεωτέρων και Σύγχρονων Μνημείων του ΥΠΠΟ αναφορικά με το Δημοτικό Θέατρο του Πειραιά, η οποία, μετά από 27 χρόνια, είχε αίσιο τέλος, με το ξεκίνημα των εργασιών αποκατάστασης το Μάρτιο του 2008. Προηγήθηκαν, μετά το σεισμό του 1981, η ιστορική τεκμηρίωση του κτιρίου, η αποτύπωση και το πρώτο κτιριολογικό πρόγραμμα. Παράλληλα, εκπονήθηκε μελέτη για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που προκάλεσε ο σεισμός, κυρίως, στο κουβούκλιο.

Πριν το τέλος της δεκαετίας του 1980, ξεκινά η μελέτη αποκατάστασης του κτιρίου και εκτελούνται οι πρώτες σωστικές εργασίες για την αποκατάσταση των βλαβών που ολοκληρώθηκαν το 1988, και το θέατρο άνοιξε πάλι τις πόρτες του για το κοινό.

Η μελέτη αποκατάστασης εκπονείται αρχικά με πρωτοβουλία του Υπουργείου Πολιτισμού, το οποίο παραχωρεί στο Δήμο τη συνέχεια της εκπόνησής της. Συγχρόνως, αναζητείται χρηματοδότηση, χωρίς αποτέλεσμα.

Ο σεισμός της Αθήνας του 1999 φέρνει ακόμα ένα πλήγμα για το κτίριο, με την κατάρρευση τμήματος της οροφής, και το θέατρο κλείνει ξανά.

Το 2003 ανακινείται το θέμα της αποκατάστασής του, με την απόφαση ένταξής του στο Γ' ΚΠΣ, που τελικά δεν υλοποιήθηκε.

Με την εμπειρία της πρώτης μελέτης, προέκυψε η ανάγκη σύνταξης νέου κτιριολογικού προγράμματος και έτσι εκπονείται νέα προμελέτη που οδήγησε στο διαγωνισμό του 2007 με το σύστημα «μελέτη - κατασκευή» και στην ανάθεση του έργου της αποκατάστασης του μνημείου του 2008.

► **Νίκος Πετρόπουλος,**
 αρχιτέκτων - σκηνοθέτης -
 σκηνογράφος, τεχνικός
 σύμβουλος της αναδόχου
 εταιρείας «TOMHATE»

Κατά τη διάρκεια των εργασιών στο Δημοτικό Θέατρο Πειραιά και κατά την προσεκτική αποξήλωση του δαπέδου της σκηνής άρχισε να αποκαλύπτεται το παλαιό δάπεδό της και να γίνεται κατανοητό ότι στο κτίριο διασώζεται, σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό η αρχική ξύλινη σκηνή με τμήμα των μηχανισμών της.

Η Ομάδα Εργασίας της Δ/σης Αναστήλωσης Νεωτέρων και Σύγχρονων Μνημείων του ΥΠΠΟ, που συγκροτήθηκε ειδικά για το θέμα της σκηνής, αποτελούμενη από εξειδικευμένο προσωπικό (αρχιτέκτονες, σχεδιαστές, ιστορικούς Τέχνης κ.ά.) ανέλαβε την καταγραφή, μελέτη, τεκμηρίωση και αναπαράσταση της αρχικής σκηνής.

Για κάθε τμήμα της (υποσκήνιο, σκηνή, πασαρέλα, υπερσκήνιο) εκπονήθηκαν αρχιτεκτονικά σχέδια αποτύπωσης, φωτογραφική τεκμηρίωση της υπάρχουσας κατάστασης, καθώς και φωτορεαλιστική απεικόνιση των μηχανισμών και της λειτουργίας της.

Ολοκληρώνοντας την προαναφερθείσα μελέτη, αναγνωρίστηκε η αξία της σκηνής ως μνημείου της Ιστορίας της Τεχνολογίας.

Αντιπαραβάλλοντας σχέδια και γκραβούρες της εποχής από ευρωπαϊκά θέατρα, με τα αντίστοιχα ευρήματα του Δημοτικού Θεάτρου Πειραιά, αναγνωρίζεται με τον πιο εύληπτο τρόπο η μοναδικότητα της σκηνής σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς διασώζει, σε μεγάλη έκταση και σχεδόν σε πλήρη ανάπτυξη, μια τεχνολογία σκηνής μπαρόκ του 18ου - 19ου αιώνα, από τα ελάχιστα σωζόμενα αντίστοιχα παραδείγματα σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Η ενδελκτική μελέτη της σκηνής ανέδειξε, αφενός μεν, την ιστορική της αξία και τα ποιοτικά της χαρακτηριστικά ως μνημείου της Τεχνολογίας, αφετέρου δε, ενίσχυσε την πρόθεση της Δ/σης Αναστήλωσης Νεωτέρων και Σύγχρονων Μνημείων του ΥΠΠΟ για την αναγκαιότητα προστασίας και ανάδειξής της.

► **Νικόλαος Χαρκιολάκης,**

αρχιτέκτων μηχανικός, προϊστάμενος της Δ/σης Αναστήλωσης Νεωτέρων και Σύγχρονων Μνημείων

Οι τελικές προτάσεις της προμελέτης, που εγκρίθηκαν μετά από γνωμοδότηση του ΚΣΝΜ, για την αποκατάσταση του Δημοτικού Θεάτρου Πειραιά περιλαμβάνουν: α) στατικές επεμβάσεις για την ενίσχυση του φέροντος οργανισμού, β) τον εκσυγχρονισμό και εξοπλισμό της σκηνής, γ) τον ανασχεδιασμό των χώρων εξυπηρέτησης θεατών, δ) την αναδιάρθρωση των υποστηρικτικών χώρων του θεάτρου, ε) την ανάδειξη, ανακαίνιση και συντήρηση του εσωτερικού διακόσμου και στ) τον πλήρη κλιματισμό όλων των χώρων του θεάτρου και της αίθουσας, με τη δημιουργία μηχανοστασίων στον υπόγειο χώρο.

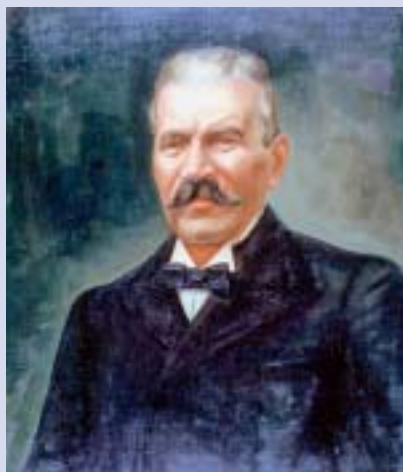
Το έργο δημοπρατήθηκε στις 28.2.2007, η σύμβαση με τη μειοδότητρια εργοληπτική εταιρεία «Τομή ΑΕ» υπεγράφη στις 26.3.2008, με συνολικό προϋπολογισμό ανερχόμενο στο ποσό των 36.000.000 ευρώ (με ΦΠΑ) και συγχρηματοδοτείται κατά 75% από τα ΠΕΠ Αττικής. Αναλυτικότερα, ο προϋπολογισμός ανέρχεται στο ύψος των 29.000.000,00 ευρώ περίπου, ενώ ποσό ύψους 7.000.000,00 ευρώ, περίπου, περιλαμβάνεται στο δικαίωμα προαίρεσης.

Το έργο προβλεπόταν να ολοκληρωθεί το Μάιο του 2010 για να παραδοθεί προς λειτουργία στο Δήμο Πειραιά.

Λόγω της καθυστέρησης της έκδοσης των οικοδομικών αδειών (γενικής και εκσκαφών στο πρόπυλο), η διάρκεια του έργου αυξήθηκε σε 730 ημέρες, έναντι 670 που ήταν η αρχική πρόβλεψη, με ημερομηνία ολοκλήρωσης τον Ιούλιο του 2010. Επιπλέον, λόγω των αρχαιολογικών ανασκαφών τόσο το εξωτερικό (στην πλατεία του πρόπυλου), όσο και στο εσωτερικό του θεάτρου, οι εργασίες θα χρειαστεί να

παραταθούν για 12 επιπλέον μήνες, ήτοι μέχρι τον Ιούλιο του 2011. Πρόσφατα, η Διαχειριστική Αρχή της Περιφέρειας Αττικής προενέκρινε ποσό 1.000.000,00 ευρώ για την κάλυψη της δαπάνης των αρχαιολογικών ανασκαφών και 2.000.000,00 ευρώ για την κάλυψη της επιπλέον δαπάνης διάσωσης και μερικής αποκατάστασης της αρχικής ξύλινης σκηνής.

Εν κατακλείδι, η Διεύθυνση Αναστήλωσης Νεωτέρων και Σύγχρονων Μνημείων υλοποιεί το έργο σύμφωνα με τις αρχές που θέτουν οι διεθνείς συμβάσεις προστασίας για τη διατήρηση της αυθεντικότητας των μνημείων, το σεβασμό όλων των ιστορικών φάσεων, την απάλειψη μεταγενέστερων, ασύμβατων και άνευ καλλιτεχνικής αξίας προσθηκών, την αναστρεψιμότητα των επεμβάσεων, και πάντοτε με τη σύμφωνη γνώμη του ΚΣΝΜ. Απώτερος στόχος του έργου είναι να αποδώσει στο κοινό ένα εκσυγχρονισμένο θέατρο που θα προάγει τόσο το σύγχρονο πολιτισμό όσο και την πολιτιστική μας κληρονομιά.

Ο Ιωάννης Λαζαρίδος

Ο υδραϊκής καταγωγής Ιωάννης Λαζαρίδος σπούδασε Αρχιτεκτονική στην Ecole des Beaux Arts του Παρισιού και παρακολούθησε μαθήματα στο Πολυτεχνείο του Βερολίνου. Δημοτικός αρχιτέκτονας του Πειραιά, καθηγητής για πολλά χρόνια στη Στρατιωτική Σχολή των Ευελπίδων, στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων και στο «Σχολείον των Τεχνών», το μετέπειτα «Σχολείον των Βιομηχανικών Τεχνών» και σημερινό Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, του οποίου υπήρξε υποδιευθυντής και διευθυντής, είχε ένα πλούσιο αρχιτεκτονικό και συγγραφικό έργο. Με σχέδιά του διαμορφώθηκαν πολλοί ελεύθεροι χώροι (πλατείες, κήποι κ.ά.) και οικοδομήθηκαν αρχοντικά, σχολικά κτίρια, οι μεγαλοπρεπείς ναοί του Αγίου Κωνσταντίνου και του Αγίου Νικολάου (1877-1883) και πολλά δημοτικά κτίρια, από τα οποία το σημαντικότερο ήταν το μνημειώδες θέατρο της πλατείας Κοραή (1882-1895). Βοηθός και διάδοχος του Λαζαρίμου στην τεχνική υπηρεσία του Δήμου ήταν ο Πειραιώτης μηχανικός Γεώργιος Ζίζηλας.

► **Σταματίνα Μαλικούτη,**

δρ. αρχιτέκτων μηχανικός ΕΜΠ, αναπληρώτρια καθηγήτρια, Τμήματος Πολιτικών Δομικών Έργων Σχολής Τεχνολογικών Εφαρμογών, ΤΕΙ Πειραιά

Το Δημοτικό Θέατρο αποτελεί αδιαμφισβήτητο το διαχρονικό σημείο αναφοράς για τον Πειραιά. Ανεγείρεται στην πλατεία Κοραή στο τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα σε σχέδια του αρχιτέκτονα Ιωάννη Λαζαρίμου, σημαντικού δημοτικού μηχανικού, ο οποίος συνδύασε και προσάρμοσε στη σύνθεσή του τυπολογικά και μορφολογικά πρότυπα από την αρχιτεκτονική πρακτική στον ευρωπαϊκό χώρο, επιλύοντας καινοτομικά και τα τεχνικά προβλήματα λειτουργίας και ασφάλειας του κτιρίου.

Η περίοδος ανέγερσης του οικοδομήματος συμπίπτει με αυτήν της ανθηρής τοπικής οικονομίας και της θεαματικής ανάπτυξης του επιπέδου της Αθήνας σε όλα τα επίπεδα ανάπτυξης που συνεπάγεται:

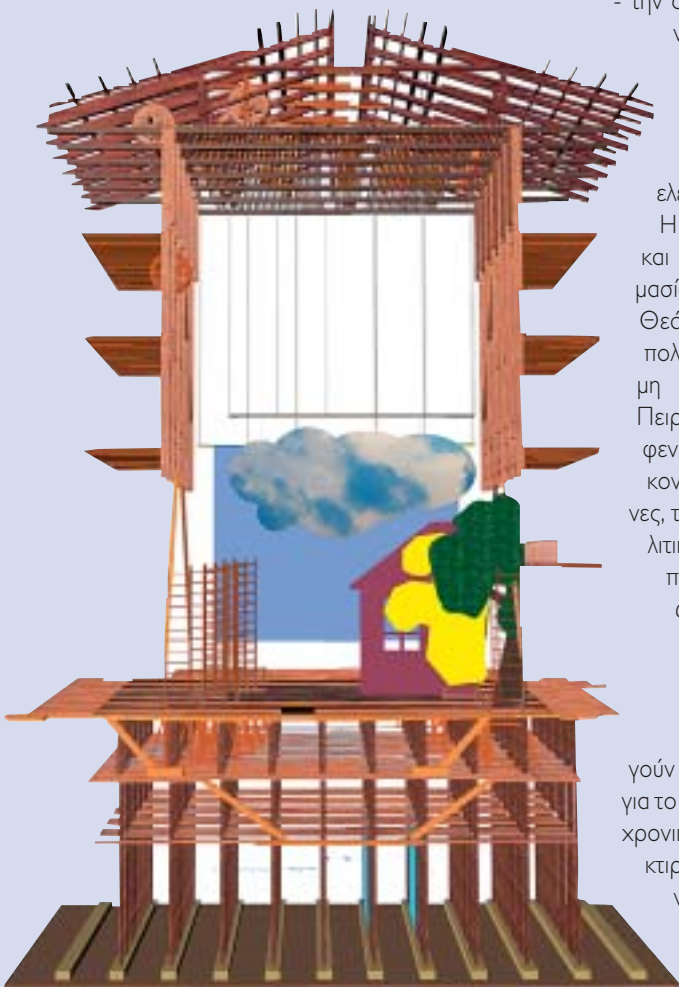
- Τη διόγκωση του μόνιμου πληθυσμού, παράλληλα με την άνδρωση μιας μη γηγενούς κοινωνίας ποικίλης προέλευσης που επενδύει στα ακίνητα και την προβολή.
- Την επέκταση του Σχεδίου Πόλεως προς όλες τις κατευθύνσεις.
- Την εντατική κατασκευή έργων υποδομής –κυρίως μεταφορικής και λιμενικής.
- Την εκτίναξη των δεικτών της ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας και

- την ανοικοδόμηση σημαντικού αριθμού δημοσίων κτιρίων, σε συνδυασμό με τη διαμόρφωση και τον εξοπλισμό των ελεύθερων χώρων.

Η ανάλυση, ερμηνεία και αξιολόγηση της σημασίας του Δημοτικού Θεάτρου για τον αστικό πολιτισμό και την επίσημη αρχιτεκτονική του Πειραιά, με κριτήρια, αφενός τις κοινωνικο-οικονομικές συντεταγμένες, την πολεοδομική πολιτική και τη διοικητική πρακτική στο 19ο αιώνα και αφετέρου τις σημερινές συνθήκες και τις διαφαινόμενες αστικές μεταβολές, οδηγούν σε συμπεράσματα για το συσχετισμό της διαχρονικής εγγραφής του κτιρίου, ως σημείου αναφοράς, με τη φυσιογνωμία της πόλης.

Στο παρελ-

θόν, το κτίριο συνιστά την «επιβεβαίωση» των Πειραιωτών, προσδιορίζει το πολιτιστικό κέντρο της πόλης και μοριοδοτεί την «ευρωπαϊκή» εικόνα της. Σήμερα, αναδεικνύεται ως ένα αξιόλογο ιστορικό οικοδόμημα, το οποίο «φέρει» και το βάρος της θεωρήσής του ως μοναδικού δείγματος του αστικού πολιτισμού του Πειραιά. Αν δεν αποκατασταθεί και ο ρόλος του Δημοτικού Θεάτρου ως παράγοντα σύνθεσης της ταυτότητας του ιστορικού κέντρου, στο μέλλον θα αποτελεί απλά ένα σημαντικό σημείο γεωγραφικής αναφοράς.

► **Γ. Παυλόπουλος - Μ. Χατζηνικολάου,**

συντηρητές Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης

Η διερεύνηση για την ύπαρξη ζωγραφικού διακόσμου στο Δημοτικό Θέατρο Πειραιά άρχισε το 2004 και πραγματοποιήθηκε αρχικά από τη Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεωτέρων Μνημείων. Οι εργασίες διερεύνησης συνεχίστηκαν από την εταιρεία συντήρησης και αποκατάστασης έργων πολιτιστικής κληρονομιάς «ΑΕΙΝΑΕΣ» Γ. Παυλόπουλος - Μ. Χατζηνικολάου ΕΕ», το Σεπτέμβριο του 2008, υπό την επίβλεψη των αρμόδιων υπηρεσιών του ΥΠΠΟ (Διεύθυνση Αναστήλωσης Νεωτέρων και Σύγχρονων Μνημείων, Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεωτέρων Μνημείων).

Οι διερευνητικές τομές που πραγματοποιήθηκαν σε όλους τους χώρους του θεάτρου αποκάλυψαν την ύπαρξη ζωγραφικού διακόσμου στην κύρια αίθουσα, σε 9 χώρους της Α΄ στάθμης και σε 4 της Β΄ στάθμης.

Το κτίριο –και συνεπώς και τα διακοσμητικά του στοιχεία– έχουν υποστεί πολλές επεμβάσεις σε διάφορες χρονικές περιόδους (στοκαρίσμα-

Κύριος του έργου: Δήμος Πειραιά

A. Αποτύπωση: **Κατερίνα Κορρέ**, αρχιτέκτων μηχανικός ΥΠΠΟ, **Μάριος Μιχαηλίδης**, αρχιτέκτων μηχανικός ΥΠΠΟ/ΔΑΝΣΜ, **Μιμικά Κριτσανίδου**, σχεδιάστρια ΥΠΠΟ/ΔΑΝΣΜ.

B. Προμελέτη: **Γιάννης Βεντουράκης**, αρχιτέκτων μηχανικός και Ομάδα Τεχνικών Συμβούλων.

Γ. Οριστική Μελέτη: **«Τομή ΑΒΕΤΕ»** (ανάδοχος του έργου):

- Αρχιτεκτονικές μελέτες κτιριακών έργων: **«Ε. Σπαρτσή - Γ. Χοροζόγλου & ΣΙΑ ΟΕ "Schema 4 Γραφείο Μελετών"»**.

- Ειδικές αρχιτεκτονικές μελέτες: **«Ε. Σπαρτσή - Γ. Χοροζόγλου & ΣΙΑ ΟΕ "Schema 4 Γραφείο Μελετών"»**.

τα, επιζωγραφίσεις, επιχρίσεις κ.ά.).

Όλες οι επιφάνειες των οροφωγραφιών και των τοιχογραφιών, ήταν καλυμμένες με επίχρισμα, που αφαιρέθηκε (στις ροζέτες, στις γωνίες και στις μέσες των πλευρών), προκει-

μένου να διερευνηθεί η ύπαρξη ζωγραφικού διακόσμου, η έκτασή του και η κατάσταση διατήρησής του.

Ο αριθμός των ζωγραφικών στρωμάτων που αποκαλύφθηκαν σε κάθε οροφή, κυμαίνονται από ένα έως τέσσερα, ενώ η κατάσταση διατήρησής τους διαφέρει από χώρο σε χώρο, αλλά και από στρώμα σε στρώμα. Γενικά, ακολουθούν την τυπική διάταξη, με τη ροζέτα στο κέντρο της οροφής και περιμετρικά αυτής να αναπτύσσεται φυτικός (ανθέμια, φυλλώματα, πλοχομοί κλπ.) ή γεωμετρικός διάκοσμος. Οι χρωστικές είναι κυρίως γαιώδεις (όμπρες, ώχρες κλπ.) και ως συνδετικό μέσο χρησιμοποιήθηκε ζωική κόλλα. Η εναπόθεση των χρωμάτων, έχει γίνει με την τεχνική του secco, δηλαδή ζωγραφική σε στεγνό κονίαμα.

► Ελένη Φεσσά - Εμμανουήλ,

δρ. αρχιτέκτων, καθηγήτρια Τμήματος Θεατρικών Σπουδών Πανεπιστημίου Αθηνών

Το Δημοτικό Θέατρο του Πειραιά είναι το σημαντικότερο θεατρικό κτίριο της νεότερης Ελλάδας.

Η μικρή κλίση του οικοπέδου και η κεντρική του θέση μπροστά στην ευρύχωρη πλατεία Κοραή, έδωσαν στον Λαζαρίμο την ευκαιρία να δημιουργήσει ένα περίοπτο και επιβλητικό αρχιτεκτόνημα. Με τις αρμονικές αναλογίες και την οργανική ένταξη του σε μια μνημειώδη πολεοδομική σύνθεση, το έργο αυτό του προικισμένου Πειραιώτη αρχιτέκτονα ανήκει στον τύπο του «μεγαλόπρεπου γαλλικού θεάτρου» (Grand Théâtre). Έτσι ανταποκρίθηκε στη φιλοδοξία των αρχών της πόλης να τη στολίσουν με ένα μνημειώδες αρχιτεκτόνημα, ανάξιο της προβλεπόμενης σημασίας της.

Το Δημοτικό Θέατρο υπήρξε καρπός τής πολύ σοβαρής μελέτης του Λαζαρίμου. Αν και ο Πειραιώτης αρχιτέκτων δεν είχε την εμπειρία του Ziller στο σχεδιασμό θεάτρων, το έργο του αυτό υπερέχει σε πολλά σημεία από τα αντίστοιχα έργα του Γερμανού ομοτέχνου του. Την ευσυνειδησία, τον ορθολογισμό και την τεχνική κατάρτιση του Λαζαρίμου φανερώνουν κυρίως οι λύσεις που έδωσε σε βασικά θέματα του πειραιϊκού Θεάτρου. Στην ασφαλή και γρήγορη εκκένωσή του, στη διάταξη και τον εξοπλισμό της σκηνής, στο σωστό εξαερισμό της αίθουσας και στην άνετη εξυπηρέτηση ηθοποιών και θεατών.

Για το έργο θέλω να εκφράσω δύο ευχές: Η πρώτη είναι να αντιμετωπιστεί το Δημοτικό Θέατρο του Πειραιά, με τη συνείδηση ότι πρόκειται για ένα μείζον μνημείο της νεότερης αρχιτεκτονικής μας ιστορίας. Θα πρέπει, δηλαδή, η αποκατάσταση και διασκευή του να ξεφύγει πάση θυσία από τη Σκύλλα της γραφειοκρατίας και τη Χάρυβδη του κερδώου και φανταχτερού εκσυγχρονισμού, που καταταλαιπωρούν τη συντήρηση των νεότερων μνημείων μας. Η δεύτερη ευχή είναι να τιμηθεί ο σπουδαίος Πειραιώτης αρχιτέκτων Ιωάννης Λαζαρίμος από τη γενέτειρά του, την οποία κόσμησε με το έργο του. Αυτό μπορεί να γίνει με τη χρηματοδότηση έρευνας για την έκδοση μονογραφίας, τη διοργάνωση έκθεσης του έργου του, την ονομασία δρόμου ή πλατείας με το όνομά του, τη θέσπιση βραβείου ή υποτροφίας κλπ.

Συντελεστές των μέχρι τώρα μελετών και του έργου

- Στατικές μελέτες: «**Α. Αθανασιάδης - Κ. Καλατζή & ΣΙΑ ΕΕ**».

- Μελέτες μηχανολογικές - ηλεκτρομηχανολογικές - ηλεκτρονικές: «**ΑΝΤΕΜ ΕΠΕ**».

- Συντηρήσεις εσωτερικού διακόσμου: «**ΑΕΙΝΑΕΣ - Γ. Παυλόπουλος - Μ. Χατζηνικολάου ΟΕ**».

- Σύμβουλος ακουστικής μελέτης: **Dr G. Schubert**.

- Σύμβουλος μελέτης οπτικοακουστικών εγκαταστάσεων: **Ν. Μιχαηλίδης**.

Δ. Εποπτεύουσα υπηρεσία του έργου: Διεύθυνση Αναστήλωσης Νεωτέρων και Σύγχρονων Μνημείων του ΥΠΠΟ, **Νικόλαος Χαρκιολά-**

κης, αρχιτέκτων μηχανικός, διευθυντής ΔΑΝΣΜ.

Ε. Διευθύνουσα Υπηρεσία του έργου: Τμήμα Έργων ΔΑΝΣΜ, **Μάριος Μιχαηλίδης**, αρχιτέκτων μηχανικός, προϊστάμενος του Τμήματος Έργων.

ΣΤ. Επίβλεψη του έργου: **Αναστάσιος Δημητράκης**, μηχανολόγος - ηλεκτρολόγος μηχανικός, προϊστάμενος του Τμήματος Στατικών και Η/Μ Μελετών. **Στέλλα Κάργα**, αρχιτέκτων μηχανικός, προϊστάμενη του Τμήματος Προγραμματισμού και Δημοπράτησης Έργων της Δίνας Εκτέλεσης Έργων Μουσείων και Πολιτιστικών Κτιρίων. **Δημήτρης Πολιτόπουλος**,

αρχιτέκτων μηχανικός ΔΑΝΣΜ. **Καλλιόπη Δήμου**, μηχανολόγος - ηλεκτρολόγος μηχανικός, ΔΑΝΣΜ. **Κανέλλα Γιαννοπούλου**, πολιτικός μηχανικός ΔΑΝΣΜ. **Κυριακή Βαφειάδη**, πολιτικός μηχανικός ΔΑΝΣΜ.

Ζ. Ανάδοχος του έργου: «Τομή ΑΒΕΤΕ».

- Διευθυντής έργου: **Παναγιώτης Μαλαμίτσης**, ηλεκτρολόγος - μηχανολόγος μηχανικός.

- Αναπληρωτής διευθυντής έργου: **Αναστάσιος Φωτιάδης**, ηλεκτρολόγος - μηχανολόγος μηχανικός.

- Εργοταξίαρχος: **Γεώργιος Χαλδαίος**, ηλεκτρολόγος - μηχανολόγος μηχανικός.

Η αλληλοεπίδραση και η συνδιαλλαγή μεταξύ μόδας και αρχιτεκτονικής μπήκαν εφέτος στο επίκεντρο της 6ης Διεθνούς Εβδομάδας Μόδας (πραγματοποιήθηκε από τις 30 Οκτωβρίου έως και τις 2 Νοεμβρίου στην Αθήνα), με μια εκδήλωση αφιερωμένη στην Αρχιτεκτονική του

Εφέτος η 6η Διεθνής Εβδομάδα Μόδας επέλεξε να συνεργαστεί με την Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού (www.ellet.gr), για να στηρίξει το έργο της αναφορικά με τη διάσωση και ανάδειξη των κτιρίων του 1930 στην Αθήνα, προβάλλοντας το μήνυμα της αναβάθμισης της ποιότητας ζωής των κατοίκων της πόλης. Η Αθήνα, παρόλο που τις προη-

οι επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν την «άγνωστη» μοντέρνα Αθήνα μέσα από τη φωτογραφική έκθεση της αρχιτέκτονας **Κατερίνας Χατζηκωνσταντινίου**, το διαδραστικό δρώμενο, που δημιουργήθηκε ειδικά για την εκδήλωση και αποκάλυπτε σταδιακά μια αρχιτεκτονική λεπτομέρεια ενός από τα δεκάδες υπέροχα κτίρια του Μοντέρνου Κινήματος του '30, που βρίσκονται στο κέντρο της Αθήνας,

ΜΟΔΑ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Μια έκθεση και ανοικτή συζήτηση που συνδιοργάνωσαν η

και το

Επιμέλεια Παρουσίασης
ΓΙΩΡΓΟΣ Π. ΚΑΡΑΛΗΣ

Μοντέρνου Κινήματος της δεκαετίας του 1930 στην Αθήνα. Πίσω από το κωδικοποιημένο μήνυμα «Μόδα με συνείδηση» στοιχίζεται η φιλοσοφία που διέπει τις ενέργειες κοινωνικής υπευθυνότητας της «Athens Xclusive Designers Week», η οποία κάθε χρόνο, από το ξεκίνημά της, στηρίζει το έργο Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, ώστε να περάσουν τα κοινωνικά μηνύματά τους με δημιουργικούς τρόπους.

γούμενες δεκαετίες, με κυρίαρχο «όχημα» την αντιπαροχή, έχασε μεγάλο μέρος του αρχιτεκτονικού - κτιριοδομικού της πλούτου, εξακολουθεί και διαθέτει ένα σπουδαίο σύνολο κτιρίων αρχιτεκτονικής του μοντέρνου κινήματος της δεκαετίας του 1930. Πρόκειται για κατοικίες, πολυκατοικίες και δημόσια κτίρια, ξεχασμένα «διαμάντια» του μεσοπολέμου, όπως τα χαρακτηρίζουν πολλοί, τα οποία κτίστηκαν μέσα σε μια δεκαετία και διακρίνονται εξωτερικά για τους απλούς και καθαρούς γεωμετρικούς όγκους και τις λιτές γραμμές, ενώ εσωτερικά για τη λειτουργική δομή του χώρου.

Στο πλαίσιο της εκδήλωσης που οργανώθηκε εντός του χώρου της 6ης Διεθνούς Εβδομάδας Μόδας,

τη βιντεο-εγκατάσταση της αρχιτέκτονας και δημοσιογράφου, **Ματίνας Κουσίδη**, με τίτλο «ARCHITECOUTURE - Αρχιτεκτονική Υψηλής Ραπτικής» στο Παρίσι του 1930, και, τέλος, την ανοικτή συζήτηση με θέμα «Μόδα και Αρχιτεκτονική», με τη συμμετοχή εκπροσώπων από το χώρο της αρχιτεκτονικής, της μόδας, της τέχνης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η συζήτηση

Τρεις αρχιτέκτονες, ένας σχεδιαστής μόδας, ένας ηθοποιός, τελικά, είναι ικανοί να συνδέσουν τη μόδα με την αρχιτεκτονική ή, για όποιον το προτιμά, αντίστροφα.

Η συζήτηση, ωστόσο, άνοιξε από την υπεύθυνη της AXDW, **Τόνια Φουσεκέη**, η οποία ανα-

Μιχαήλ, ο οποίος, αν και αρχιτέκτων, περιορίστηκε να χαιρετίσει την πρωτοβουλία της AXDW και κάλεσε τους προσκεκλημένους να αναδείξουν με τις τοποθετήσεις τους τη σχέση της Μόδας με την Αρχιτεκτονική.

Πρώτος το λόγο έλαβε ο αρχιτέκτονας **Αλέξανδρος Τομπάζης**, ο οποίος αναφέρθηκε στο Μοντέρνο Κίνημα του '30, τονίζοντας τις κοινωνικές, ιστορικές, πολιτικές και πολιτιστικές συνθήκες που το γέννησαν, το πώς αυτό έγινε σταθμός για τη μετέπειτα εξέλιξη της Αρχιτεκτονικής, με δεδομένη την ανάπτυξη του εν μέσω πολέμου, λέγοντας χαρακτηριστικά: «...χωρίς αυτό

Ακολούθησε η Πρόεδρος της ΕΤΟΑΑ, **Αικατερίνη Κατσαμπέ**, η οποία ως αρχιτέκτων, αλλά και ως Πρόεδρος της Εταιρείας Τουριστικής & Οικονομικής Ανάπτυξης Δήμου Αθηναίων, τόνισε την ανάγκη συντήρησης και ανάδειξης των ιστορικών κτιρίων της Αθήνας. Στόχος του Δήμου Αθηναίων και της ΕΤΟΑΑ, όπως ανέφερε, είναι να αναδείξει τη συνέχεια στην πολιτιστική κληρονομιά της πόλης, να αξιοποιήσει κάθε πλευρά και κάθε εποχή της ανάπτυξής της και να δημιουργήσει επιπρόσθετα οικονομικά οφέλη για την ενίσχυση της ανάπτυξης της πόλης.

δέχτηκε από το εξωτερικό. Υπενθυμίζουμε ότι στη διάρκεια της καριέρας του ο καταξιωμένος σχεδιαστής δεν «περιορίστηκε» στον τομέα της Μόδας, αλλά εφάρμοσε τις αρχές του design τόσο σε εσωτερικούς χώρους όσο και στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς της Αθήνας.

Ο ηθοποιός **Κωνσταντίνος Τζούμας**, προσεγγίζοντας συναισθηματικά την όλη συζήτηση, διάβασε με το δικό του ξεχωριστό ύφος κείμενο του Νίκου Δήμου (από το βιβλίο των εκδόσεων Νηρέα «Σπίτια του '30. Μοντέρνα Αρχιτεκτονική στην προπολεμική Αθήνα»), το οποίο αναφέρεται με νοσταλγία στα μοναδικής αισθητικής κτίρια που στέγαζαν τη ζωή μιας άλλης εποχής και περιλαμβάνει στίχους του ποιητή Γιώργου Σεφέρη που αποτυπώνουν τη σχέση των ανθρώπων με τους χώρους στους οποίους κατοικούν.

Τέλος, ο αρχιτέκτων και τεχνικός σύμβουλος του Δήμου Αθηναίων, **Νίκος Κουρέτας**, στην τοποθέτησή του αναφέρθηκε στη σχέση της αρχιτεκτονικής και της μόδας, τονίζοντας ότι «υπάρχουν έντονες ομοιότητες, καθώς και σημαντικές διαφορές. Η χρυσή τομή τους, όμως, είναι οι κοινές τους "αρχές": έμπνευση, αισθητική, δημιουργία, μέτρο, τεχνική και φόρμα». Ο Νίκος Κουρέτας παρουσίασε αντιπροσωπευτικά παραδείγματα της σχέσης της Αρχιτεκτονικής με τη Μόδα, όπως το κτίριο της «Prada» στο Τόκιο ή το κτίριο του «Selfridges» στο Μπέρμινγχαμ.

Την ανοιχτή συζήτηση παρακολούθησαν πολλοί προσκεκλημένοι της AXDW και της Ελληνικής Εταιρείας, μεταξύ των οποίων αρχιτέκτονες, φοιτητές, σχεδιαστές, εκπρόσωποι από τους χώρους των ΜΜΕ και των επιχειρήσεων.

φέρθηκε στη σταθερή συνεργασία για τη διοργάνωση με ΜΚΟ, με στόχο την ευρύτερη δυνατή επικοινωνία των κοινωνικών τους μηνυμάτων, καθώς και την ενίσχυση των σκοπών των οργανώσεων αυτών.

Ακολούθησε ο πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, **Γιάννης**

το κίνημα σε όλη την Ευρώπη, τίποτα δεν θα ήταν το ίδιο στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα». Ο Αλέξανδρος Τομπάζης ολοκλήρωσε την ομιλία του με την προτροπή για περισσότερη συνεργασία μεταξύ αρχιτεκτόνων και εργοδοτών, με στόχο τα νέα κτίρια να υπηρετούν τις πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων.

Ο σχεδιαστής μόδας (και όχι μόνο), **Γιάννης Τσεκλένης**, υπογράμμισε τη σημασία της ανάδειξης των κτιρίων που ανήκουν σε συγκεκριμένα κινήματα, στυλ και τάσεις, καθώς απηχούν την αισθητική κάθε εποχής, το διάλογο της Αθήνας με αντίστοιχες τάσεις σε όλη την Ευρώπη και τις επιρροές που

Η ταυτότητα της έρευνας «Προστασία και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της δεκαετίας του 1930 (μοντέρνου κινήματος) του Δήμου Αθηναίων» Το Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού πραγματοποίησε ερευνητικό πρόγραμμα με τίτλο «Προστασία και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής

Με οδηγό τις φωτογραφίες της αρχιτέκτονος Κατερίνας Χατζηκωνσταντίνου, που αποτυπώνουν χαρακτηριστικά δείγματα και ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες του μοντέρνου κινήματος, οι επισκέπτες της AXDW περιηγήθηκαν από την Πλατεία Αττικής στο Κολωνάκι και από την Πλάκα στον Νέο Κόσμο, σε διαδρομές που αποκαλύπτουν υπέροχα κτίρια και αρχιτεκτονικά σύνολα τα οποία πολλοί αναγνωρίζουν, αλλά ελάχιστα γνωρίζουν την αρχιτεκτονική τους σημασία.

Πρόκειται για κτίρια τα οποία σήμερα κινδυνεύουν και τα οποία προσπερνάμε καθημερινά. Κτίρια τα οποία συχνά κατεδαφίζονται για να κτιστούν άλλα πιο «μοντέρνα» στη θέση τους. Κτίρια των οποίων η ανάδειξη και προστασία είναι υπόθεση όλων μας, καθώς αφορά την ίδια την αισθητική τού χώρου και την ποιότητα ζωής μας.

κληρονομιάς της δεκαετίας του 1930 (μοντέρνου κινήματος) του Δήμου Αθηναίων» που χρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας στο πλαίσιο του έργου «Δράσεις ενίσχυσης της απασχόλησης νέων, με την ενεργό συμμετοχή των μη κυβερνητικών οργανώσεων».

Κατά τη διάρκεια του 3ετούς προγράμματος, που ξεκίνησε το 2008, πραγματοποιήθηκε από την αρχιτέκτονα Κατερίνα Χατζηκωνσταντίνου καταγραφή 900 κτιρίων σε τρία διαμερίσματα του Δήμου Αθηναίων, με σκοπό: α) την αξιολόγηση της αριθμητικής και ποιοτικής κατάστασης των κτιρίων, β) τη θεσμική προστασία και ανάδειξή τους και γ) την ευαισθητοποίηση του κοινού και των αρμοδίων φορέων.

Και ημερίδα...

Στο πλαίσιο ερευνητικού προγράμματος με τίτλο «Προστασία και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της δεκαετίας του 1930 (μοντέρνου κινήματος) του Δήμου Αθηναίων», το Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, οργανώνει την **Πέμπτη 27 Νοεμβρίου**, ημερίδα με αυτό ακριβώς το θέμα.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα η Κατερίνα Χατζηκωνσταντίνου, αρχιτέκτονα, υπ. διδ. ΑΠΘ θα παρουσιάσει το πρόγραμμα «Αρχιτεκτονική κληρονομιά του μοντέρνου κινήματος της δεκαετίας του 1930 στο Δήμο Αθηναίων - Προστασία και ανάδειξη», ενώ ο **Δημήτρης Φιλπιδης**, αρχιτέκτονας, ομότιμος καθη-

γητής Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ θα μιλήσει για «Το μοντέρνο κίνημα στην Αθήνα», ο **Παναγιώτης Τουρνικιώτης**, αρχιτέκτονας, καθηγητής Σχολής Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ θα αναλύσει το θέμα «Η προστασία του μοντέρνου: αγινίες και προτάγματα για τη σύγχρονη Αθήνα», η **Ελένη Φεσσά-Εμμανουήλ**, δρ. αρχιτέκτονας - ιστορικός, καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών, θα μιλήσει για «Το διατηρητέο έργο των αρχιτεκτόνων της μεσοπολεμικής Αθήνας» και οι **Ελένη Αμερικάνου** και **Πάνος Εξαρχόπουλος**, αρχιτέκτονες, επίκ. καθηγητές ΔΠΘ για τα «Κατεδαφισμένα και αλλοιωμένα κτίρια της μοντέρνας αρχιτεκτονικής στην Αθήνα του Μεσοπολέμου».

Χαιρετισμούς θα απευθύνουν ο **Γιάννης Μιχαήλ**, πρόεδρος Ελληνικής Εταιρείας, ο **Κώστας Καρράς**, πρόεδρος Συμβουλίου Αρχιτεκτονι-

κής Κληρονομιάς της Ελληνικής Εταιρείας, και η **Ειρήνη Γρατσιά**, υπεύθυνη Προγραμμάτων Συμβουλίου Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς, επίσης, της Ελληνικής Εταιρείας.

Θα ακολουθήσουν παρεμβάσεις και συζήτηση με τους εκπροσώπους φορέων, αλλά και όσους παρακολούθησαν την εκδήλωση.

Παράλληλα, στο κτίριο της ΕΛΕΤ από τις 19 έως τις 27 Νοεμβρίου θα λειτουργεί η φωτογραφική έκθεση για την αρχιτεκτονική του μοντέρνου κινήματος.

Ωρα έναρξης ημερίδας: 18:00
Κτίριο Ελληνικής Εταιρείας, Τριπόδων 28, Πλάκα.

] Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς, τηλ.: 210-3225.245 (εσ. 3), 210-3226.693, www.ellet.gr

Οι ΑΠΕ εξοικονομούν ενέργεια

ντικές επιπτώσεις, αλλά δεν θα ήθελαν με κανέναν τρόπο να έχουν «γείτονες» φωτοβολταϊκά ή αιολικά πάρκα, πόσο μάλλον να βρίσκονται αυτά

Αυτό, έτσι κι αλλιώς, κανείς δεν θα το αποδεχόταν...

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ
ΕΡΕΥΝΑ
ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ
ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΥ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΙΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΘΡΑΚΗΣ
ΔΙΕΡΕΥΝΑ
ΤΗ ΣΤΑΣΗ
ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΕ

Οι Έλληνες είναι αρκετά ενήμεροι ως προς τις δυνατότητες και τις εφαρμογές των ΑΠΕ. Παρ' όλα αυτά σε ερώτηση αν είναι προετοιμασμένοι να εφαρμόσουν τις ΑΠΕ, η απάντηση είναι και «ναι» και «όχι». Θεωρητικά «ναι», αλλά πρακτικά «όχι», λόγω έλλειψης επαρκούς ενημέρωσης και κατευθυντήριων οδηγιών και μέτρων, από την πλευρά των επίσημων φορέων και του κράτους!

Με άλλα λόγια τάσσονται υπέρ της «πράσινης» ενέργειας, θεωρώντας ότι αυτή θα έχει σημαντικές θετικές οικονομικές και περιβαλλο-

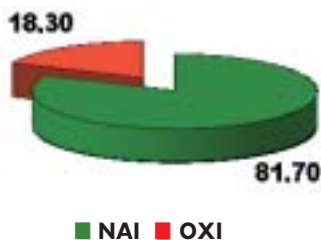
σε άμεση γεινίαση με ιστορικά και περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές, για παράδειγμα, όπως τα «προϊόντα» της φωτογραφικής σύνθεσης που παραθέτουμε, τα οποία δημιουργήθηκαν μόνο και μόνο ως «προκλήσεις των οφθαλμών προς ερεθισμό της σκέψης».

Η πανελλαδική έρευνα, με δείγμα 2.646 ατόμων από τις κυριότερες πόλεις της Ελλάδας, έγινε με τη χρήση ερωτηματολογίων και έγινε με σχεδιασμό και εκτέλεση του Εργαστηρίου Περιβαλλοντικού και Ενεργειακού Σχεδιασμού του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, από τον Ιανουάρι-

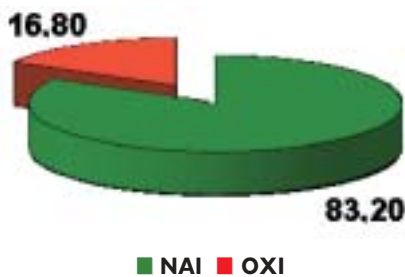
Επιμέλεια Παρουσίασης:
ΓΙΩΡΓΟΣ Π. ΚΑΡΑΛΗΣ

Οι Έλληνες λένε θεωρητικά «ναι» στις ΑΠΕ πρακτικά «όχι» λόγω έλλειψης ενημέρωσης από κράτος και επίσημους φορείς

Οι ΑΠΕ εξοικονομούν χρήματα

Οι ΑΠΕ βοηθούν να σωθεί το περιβάλλον

ριο έως και Ιούλιο του 2009.

Έναυσμα αποτέλεσε το γεγονός ότι σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα η Ελλάδα θα ανήκει στις χώρες, οι οποίες θα έχουν συμμορφωθεί με την Οδηγία 2002/91/ΕΚ, αναφορικά με την εφαρμογή των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας γενικώς, τόσο σε επίπεδο κτιρίων (υπάρχοντα και νεοαναγεγνημένα), καθώς επίσης και σε μεγάλης κλίμακας εγκαταστάσεις ΑΠΕ (φωτοβολταϊκά και αιολικά πάρκα) για εθνική χρήση.

Το ενδιαφέρον της έρευνας είναι

ότι ολοκληρώθηκε ακριβώς πριν την πρόσφατη ανακοίνωση των νομοθετικών μέτρων και της συνακόλουθης προβολής του θέματος από τα ΜΜΕ. Κατά συνέπεια, κατέγραψε τις ανεπηρέαστες από τις εξαγγελίες στάσεις του κοινού.

Ο σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνήσει τόσο το γνωστικό επίπεδο του κοινού σχετικά με τις ΑΠΕ, όσο και το να προσδιορίσει τις αντιλήψεις και τη στάση του κοινού απέναντι στις δυνατότες (ή ίσως και υποχρεωτικές) εφαρμογές των ΑΠΕ.

Αισθητικοί προβληματισμοί για τις εφαρμογές ΑΠΕ στο ελληνικό τοπίο

του Δρος Π. Κοσμοπούλου, Msc*

Οι ανάγκες σε ενέργεια συνεχώς αυξάνονται, με συνεπακόλουθο την εξάντληση των φυσικών πόρων και την αύξηση της ρύπανσης. Η ανάγκη για στροφή σε ανανεώσιμες και μη ρυπαίνουσες πηγές ενέργειας, τονίζεται από το 1970 (πρώτη πετρελαϊκή κρίση). Από τον Ιούλιο Βερν, που πρωτοαναφέρθηκε σε ενέργεια από το νερό (1874), φτάσαμε στην Οικονομία του Υδρογόνου του Rifkin (2003) και στην αυτόνομη –ενεργειακά– Ισλανδία. Στη χώρα μας, ασχολούμαστε με φυσικό αέριο και λιθάνθρακα όταν ο Rifkin, σε πρόσφατη επίσκεψή του, δηλώνει: «Η χώρα σας με τόση ηλιοφάνεια και τόσους ανέμους, δεν κατανοώ πώς δεν είναι ενεργειακά ανεξάρτητη...».

Το πρόβλημα

Φωτοβολταϊκά στα Ζαγοροχώρια και στο Μυστρά; Ανεμογεννήτριες στην Ακρόπολη και τον Λυκαβηττό;

Παραδοσιακοί οικισμοί, διατηρητέα κτίρια, γειτινάσις με αρχαιολογικούς χώρους, φυσικές περιοχές ιδιαίτερου κάλλους, εξ αντικείμενου θα μας προβληματίσουν. Προσωπικά, θυμάμαι το σοκ που έπαθα, όταν, προ πολλών ετών, αντίκρισα σε ένα χωριό της Αυστρίας το καμπαναριό μιας εκκλησίας ντυμένο με φωτοβολταϊκά. Άραγε πώς θα αντιδράσει ο νεοέλληνας; Θέλω ηλεκτρισμό στους Δελφούς, δεν δέχομαι, όμως, να δω τις Φαιδριάδες καλυμμένες από φωτοβολταϊκά και ανεμογεννήτριες.

Από τη μια η ανάγκη για απεξάρτηση από την εισαγόμενη ενέργεια, για οικονομικά οφέλη, για ελαχιστοποίηση της οικολογικής καταστροφής. Από την άλλη, η ανάγκη μορφολογικής επέμβασης.

Παράλληλα, και ταυτόχρονα, τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα και οι μικροπολιτικές τοπικών παραγόντων και πολιτευτών, που, μέσω των κυρίαρχων ΜΜΕ, επεμβαίνουν, επηρεάζουν και καθορίζουν στάσεις και αντιλήψεις απέναντι στο πρόβλημα, διαμορφώνοντας την «κοινή γνώμη».

Από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε, προέκυψε ότι διαφάνεται η πιθανότητα αντιμετώπισης προβλημάτων παρόμοιων με τους ΧΥΤΑ, οι οποίοι επί 20 χρόνια μελετώνται και μεταφέρονται από τόπου εις τόπου.

Διαφάνεται σύγκρουση της αισθητικής παράδοσης – συνήθειας με τις νέες μορφολογικές επιταγές, που, όμως, επικαλύπτεται από τα οικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη (αιφνίδια αποκάλυψη: ταύτιση των δύο παραγόντων!). Το ωφέλιμο και το χρήσιμο, καλό είναι να μας θυμίσουν τη ρήση του L. Sullivan (1986) «Form follows function» («Η μορφή ακολουθεί τη λειτουργία»), τουλάχιστον ως προς τα κελύφη των κτιρίων. Ας μην ξεχνάμε, βέβαια, πως πρώτος ο Σωκράτης απέδειξε ότι η άσχημη μύτη του είναι «ωραία» επειδή εισπνέει καλύτερα τον αέρα!

Πιστεύω πως, αν θυμόμαστε συνδυαστικά τις βασικές θέσεις και απόψεις για την αισθητική του χώρου και του περιβάλλοντος, αυτές μπορούν να καθοδηγήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την εξυπηρέτηση των αναγκών του σύγχρονου κτιστού περιβάλλοντος.

Καταλήγοντας, νομίζω πως στη φάση του σχεδιασμού εγκατάστασης των ΑΠΕ, καλό είναι να θυμόμαστε τον Αριστοτέλη, ο οποίος ανάμεσα στην Έλλειψη και την Υπερβολή, υπογράμμιζε την ανάγκη του Μέτρου ή Μέσου, καθώς και τον Ουμπέρτο Έκο, ο οποίος στα σχόλιά του για την αισθητική του Ακινάτη αναφέρει ότι «η αισθητική ιδιότητα της τεχνητής μορφής είναι επακόλουθο της οντολογικής πραγματικότητάς της και δεν αποτελεί πρωταρχικό της σκοπό».

* Διευθυντής Εργαστηρίου Περιβαλλοντικού και Ενεργειακού Σχεδιασμού, Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος, ΔΠΘ